

Research Article/Araştırma Makalesi

Investigation of Problematic Internet Usage in Middle Adolescence Stage in Terms of Demographic Variables*

Öner ÇELİKKALELİ¹ , Rıdvan ATA² , Raşit AVCI³

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, celikkaleli@gmail.com

² Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, ridvanata@mu.edu.tr

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, rasitavci@gmail.com

* Corresponding Author: celikkaleli@gmail.com

Article Info

Received: 20 February, 2018

Accepted: 16 July, 2018

Online: 3 December, 2018

Keywords: Internet, problematic internet usage, prevalence

Abstract

The primary aim of this study is to investigate problematic internet usage of adolescents by demographic variables such as gender, smartphone availabilities and educational background of their parents. Then, it was intended to reveal problematic internet usage scores of adolescents, their internet usage purposes. In this case, data were collected from 1886 students in middle adolescent period from different regions of Turkey. One-way analysis of variance and multi-factor analysis of variance were used in the analysis of data. According to preliminary findings, Deterioration in Functioning, Socialization and Total Scale scores of males are higher than scores of females. Secondly, all subscale and total scores of those who have smartphones are higher than those who do not. It can be said that 304 (16.1%) adolescents are problematic internet users. Finally, it can be said that adolescents use the internet mostly to access social media.

To cite this article: Çelikkaleli, Ö., Ata, R. & Avcı, R. (2018). Orta ergenlik döneminde problemlerli internet kullanımının demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 6 (12), 123-141. DOI: 10.18009/jcer.396974

Orta Ergenlik Döneminde Problemlerli İnternet Kullanımının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Makale Bilgisi

Geliş: 20 Şubat 2018

Kabul: 16 Temmuz 2018

Yayın: 03 Aralık 2018

Anahtar kelimeler: İnternet, problemlerli internet kullanımı, yaygınlık

Öz

Bu araştırmanın birinci amacı, ergenlerin problemlerli internet kullanımını cinsiyet, akıllı telefonunun olup olmama ve anne-baba eğitim düzeyine göre incelemektir. İkinci olarak, problemlerli internet kullanım düzeylerini ve interneti kullanım amaçlarını ortaya koymaktır. Bu amaçla Türkiye'nin farklı bölgelerinden orta ergenlik döneminde olan 1886 öğrenciden veri toplanmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi ve çok faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Elde edilen ilk bulgulara göre, erkek ergenlerin İşlevsellikte Bozulma, Sosyalizasyon ve Toplam ölçek puanları kadın ergenlerden daha yüksektir. İkinci olarak, akıllı telefonu olan ergenlerin tüm alt ölçek ve toplam puanları olmayanlara göre daha yüksektir. Son olarak, ergenlerin 304'ünün (%16,1) problemlerli internet kullanıcısı olduğu ve ergenlerin interneti en çok sosyal ağlara girmek için kullandıkları söylenebilir.

* Bu çalışma "Ergenlerde problemlerli internet kullanımı ile bağlanma stilleri, okula yabancılaşma, bilişsel esneklik ve saldırganlık arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli araştırmanın bir kısmını içermektedir ve Uluslararası Çağdaş Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuştur.

Summary

Investigation of Problematic Internet Usage in Middle Adolescence Stage in Terms of Demographic Variables

Introduction

Everyone agrees that the usage of the internet greatly affects individuals' business, education, shopping and entertainment activities in recent years. According to Turkish Statistical Institute (2015), the internet usage by individuals reached 55.9% in Turkey. It is seen that this communication tool, which is widely used a lot of people from all aspects of the society, is mostly used by adolescent and young adults between 16-24 aged. Along with the increase in the time spent on the internet, the concept of the internet addiction or problematic internet usage appear in the literature. When it comes to addiction, even though chemical addiction such as alcohol, cigarettes, drug abuse come to mind, technology addiction and problematic internet usage, which are seen as an operational addiction and can be more risky due to lack of social awareness, come into question. This concept emphasizes excessive use of the internet, need to stay longer on the internet, feelings and behaviors such as losing control and tension when having difficulties in accessing the internet as well as negative effects in one's career, social and family life. Despite the difficulties associated with diagnosis and heterogeneity of tools for assessing problematic internet use, a great numbers of studies report prevalence rates of problematic internet usage due to the systematic use of non-random sampling techniques. For this reason, problematic internet usage is considered to be more systematically related to the amount of time spent online. Nevertheless, although problematic internet usage does correlate with problematic internet usage, it may not mean that someone has problematic internet usage. Problematic internet usage may be related to types of the internet use (game, sexuality), psychosocial factors as well as side symptoms and impairments (e.g. low self-control, impulsivity, sensation seeking) seen in adolescents and adults and many socio demographic factors (male/female). considering the importance of the topic, research on the problematic internet usage, which may be a noteworthy risk factor for adolescents, are limited and insufficient in particular in Turkey.

The aim of this study is to investigate problematic internet usage of adolescents by demographic variables such as gender, smartphone availabilities and educational

background of their parents as well as reveal problematic internet usage scores of adolescents and their internet usage purposes.

This study was conducted with the correlational research method aimed at revealing the relationships between the current situations and the variables associated with these situations. According to Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel (2010), this method is a research method that examines the relationships and links between variables.

This research firstly reveals that problematic internet usage scores of adolescents differ significantly according to their genders. In other words, it seems that male adolescents have higher problematic internet usage than female adolescents. This difference in terms of gender may be due to social gender roles for males and females. Secondly, there is a significant difference between adolescents with smartphones and those without smartphones. In other words, adolescents with smartphones have higher problematic internet usage scores. Thirdly, a significant difference was observed in problematic internet usage scores of adolescents according to educational background of parents. Factors such as parents' lack of taking care of the kids due to their working situations, lack of communication within the family, low level of family functioning, deprivation in life satisfaction and loneliness, facilitating access to the internet as socioeconomic status of the family increases may be effective in here. Another finding of the study is that 304 (16.1%) of the adolescents within the scope of the research are highly problematic internet users. Furthermore, it was observed that the majority of the adolescents (75% and above) with high and moderate problematic internet usage scores have smartphones. This can be interpreted as it is easy for adolescents to access the internet with the widespread use of smartphones, they spend more time on social media and develop problematic overuse behaviors.

Giriş

Son yıllarda internet kullanımının bireylerin iş, eğitim, alışveriş ve eğlence etkinliklerini büyük ölçüde etkilediği herkesin hemfikir olduğu bir durumdur. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2015) verilerine göre, Türkiye’de 2015 yılı itibariyle bireylerin internet kullanımı %55,9’a ulaşmıştır. Toplumun her kesiminden pek çok kişinin yaygın bir şekilde kullanmaya başladığı bu iletişim aracının en çok 16-24 (%77) yaş aralığındaki ergenler ve beliren yetişkinler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Özellikle ergenler üzerinde yapılan çalışmalarda ergenlerin hayatlarında internet kullanımının daha fazla zaman almaya başladığı belirlenmiştir (Canan, Ataoglu, Ozcetin & Icmeli, 2012; Doğan, 2013).

İnternette geçirilen zamanın artmasıyla birlikte, alanyazında internet bağımlılığı veya problemlili internet kullanımı olarak adlandırılan kavram karşımıza çıkmaktadır. Bağımlılık denildiğinde her ne kadar alkol, sigara, madde bağımlılığı gibi kimyasal bağımlılıklar akla gelse de eylemsel bağımlılık olarak görülen ve toplumsal farkındalık eksikliğinden dolayı daha riskli olabilen teknoloji bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı da söz konusudur. Her ne kadar Amerikan Psikiyatri Birliği’nin sınıflandırma sistemi olan Ruhsal Bozuklukların Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabının Beşinci Basımında (DSM-V) ruhsal bir bozukluk olarak tanımlanmamış olmasına karşın, sıklığı gittikçe artan problemlili internet kullanımı bireyler için klinik ve zararlı etkiler ile sonuçlanabilmektedir.

Bu kavram, internetin aşırı kullanımını, internette daha fazla kalmaya ihtiyaç duymayı, internete erişimde güçlükler yaşandığında aşırı sinirlilik, gerginlik gibi duygu ve davranışların görülmesini ve kişinin iş yaşamında, sosyal ve ailevi hayatında olumsuz etkilerin ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında, interneti diğer yaş gruplarına göre daha yaygın bir biçimde kullandıkları için ergenlerin en önemli risk grubunu oluşturduğu söylenebilir. Doğan’ın (2013) 12-18 yaş grubu 546 ergenle İzmir örneklemiyle yapmış olduğu çalışmaya göre problemlili internet kullanma yaygınlığı %12,6 olarak tespit edilmiştir. Benzer şekilde, Canan ve diğ., (2012) 1.034 genç yetişkinle gerçekleştirdiği çalışmada yaygınlık oranı %9,7’si şeklindedir. Günüç ve Kayrı (2010) liselerde eğitim gören 14-20 yaş grubundaki öğrencilerin problemlili internet kullanımı oranının %10.1 olarak, riskte olan grubun oranını da %26,4 olarak belirlemiştir. Ergenlerin problemlili internet kullanımının yaygınlığı ortaya koyulmaya çalışılmışsa da internete ulaşımın her

geçen gün kolaylaşması ve yaygınlaşması toplumumuzda bu konuda güncel araştırmaların yapılmasını zorunlu hale getirmektedir.

Problemlili internet kullanımının bir bağımlılık olarak sınıflandıra bilirliğine bakılmaksızın aşırı internet kullanımının etkilenen kişi için çeşitli olumsuz psikososyal sonuçlara yol açabileceğini gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. İnternet kullanımındaki artışa paralel olarak alan yazını incelendiğinde yurt dışında yapılan çalışmalarda internet bağımlılığı ile depresyon (Young & Rogers, 1998) gibi psikolojik sorunlar arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise genel olarak internet bağımlılığı (Yakıncı, Gürbüz & Yetiş, 2018; Saraç & Özarslan, 2017; Durukan, Hacıoğlu & Dönmez-Usta, 2016), akademik başarı (Türel & Toraman, 2015), dissosiyatif bozukluk (Canan ve diğ., 2012), sosyal kaygı ve akran ilişkileri (Zorbaz, 2013), siber zorbalık (Ata & Adnan, 2016) gibi kavramlar ele alınarak betimlenmeye çalışılmıştır. Bu kadar olumsuz durumla ilişkisi ortaya konulan problemlili internet kullanımı bireylerde işten ayrılma, eğitim, hobi, sosyalleşme, eş/aile ile zaman geçirme ve uyku, artan stres, gerçek hayat ilişki yoksunluğu, düşük psikososyal refah ve yalnızlık, kötü sosyal beceriler, akademik başarıda düşüş, dikkatsizlik artışı, agresif/saldırgan davranış ve düşmanlık, uyumsuz başa çıkma, sözel hafıza zayıflaması, uyumsuz bilişler ve intihar düşüncesi gibi olumsuz/zararlı etkiler görülebilmektedir.

Gelişen teknoloji ile birlikte, internete ulaşımın sadece bilgisayarlardan değil aynı zamanda cep telefonları ve tabletlerden gerçekleşmeye başlaması, telefon hizmeti veren operatörlerin internet tarifeleri üzerinde kampanyalar yapmaları, halka açık wifi internet kaynaklarının artması gibi nedenler internet kullanımının yaygınlaşmasında önemli faktörler olduğu ifade edilebilir. Ayrıca ergenlerin interneti eğlence ve oyun amacıyla kullanılması, internet üzerindeki facebook, instagram, snapchat gibi sosyal ortamlarda geçirilen zamanın artması da ergenlerin problemlili internet kullananlarının artmasındaki bir diğer faktör olarak düşünülebilir. Bedensel ve psikolojik değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde problemlili internet kullanımı gibi davranışların ortaya çıkması, ergenlerin gelişimleri üzerinde olumsuz etkileri olduğu söylenebilir.

Problemlili internet kullanımının değerlendirmesine yönelik araçların tanı ve heterojenliği ile ilgili zorluklara rağmen, birçok çalışma tesadüfi olmayan örnekleme tekniklerinin sistematik kullanımı nedeniyle problemlili internet kullanımının yaygınlık oranlarını bildirmektedir. Bu sebeple problemlili internet kullanımı daha çok sistematik olarak

çevrimiçi harcanan zaman miktarı ile ilişkili görünmektedir. Bununla birlikte aşırı internet kullanımı problemlili internet kullanımı ile korelasyon göstermesine rağmen, kişinin problemlili bir internet kullanımına sahip olduğu anlamına gelmeyebilir. Problemlili internet kullanımı internet kullanım türü (oyun, cinsellik), psikososyal faktörlerin yanı sıra ergen ve erişkinlerde görülen yan semptomlar ve bozuklar (ör., düşük öz-kontrol, dürtüsellik, heyecan arama) ve birçok sosyo demografik faktörle (erkek olma) ilişkili olabilir.

Yapılan çalışmalar problemlili internet kullanımının, bireylerde akademik, mesleki, sosyal, ekonomik ve fiziksel açıdan sorunlara neden olabileceğini; bilişsel, duygusal ve davranışsal belirtileri olan bir sorun olduğunu göstermektedir (Davis, 2001; Young, 1998). Konunun önemi göz önüne alındığında ergenler için önemli bir risk faktörü olabilecek problemlili internet kullanımı konusunda yapılan araştırmaların, özellikle yurt içinde, sınırlı ve yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Bu çerçevede araştırmanın amacı, ergenlerin cinsiyetine, okul türüne, akıllı telefonunun olup olmama durumuna, internet paketinin olup olmama durumuna ve ebeveyn durumuna göre problemlili internet kullanımlarının farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır. Diğer taraftan, araştırma grubunun problemlili internet kullanma düzeyleri, internete erişme yerleri ve interneti kullanım amaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaçlar çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Cinsiyetlerine göre ergenlerin problemlili internet kullanım puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 2- Akıllı telefonunun olup olmama durumuna göre ergenlerin problemlili internet kullanım puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 3- Anne eğitim düzeyine göre ergenlerin problemlili internet kullanım puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 4- Baba eğitim düzeyine göre ergenlerin problemlili internet kullanım puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
- 5- Ergenlerin problemlili internet kullanım durumları nedir?
- 6- Ergenlerin cinsiyetlerine ve akıllı telefona sahip olup olmama durumuna göre problemlili internet kullanım düzeylerine göre ilişkin frekans ve yüzdeleri nelerdir?
- 7- Ergenlerin interneti kullanma amaçları nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma, halen mevcut olan durumları ve bu durumlarla ilişkili değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan ilişkisel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel'e (2010) göre, bu yöntem değişkenler arasındaki ilişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırma yöntemidir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, kolaylıkla bulunabileni örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Bu yöntem, ulaşılması kolay, elde mevcut ve araştırmaya gönüllü katılmak isteyen bireyler ile gerçekleştirilen örnekleme yöntemidir (Erkuş, 2009). Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin farklı bölgelerinden 1886 lise ve ortaokul (sadece 8.sınıf dâhil edilmiştir) öğrencisi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 953'ü (%50.5) kız, 862'si (%45.7) ise erkektir (sayılara cinsiyet değişkenini kodlayanlar dahil edilmiştir). Çalışmaya katılan öğrencilerin 1381'i (%73.5) Anadolu lisesi, 288'i (%15.3) Meslek Lisesi ve 210'u (%11.2) ortaokul 8.sınıf öğrencisidir. Ayrıca, 998'inin (%53.1) internet paketi bulunurken, 881'inin (%46.9) internet paketi bulunmamaktadır.

Veri Toplama Aracı

İnternet Bağımlılığı Ölçeği: Günüş (2009) tarafından Türkçe olarak geliştirilen ölçek, 35 maddeden oluşmaktadır. Ölçek geliştirilirken, bağımlılık ve bağımlılığa yol açabilecek unsurların belirlenmesi için bir madde havuzu oluşturulmuş, bu havuzdan uzman görüşleri alınarak denemelik bir ölçek geliştirilmiştir. Oluşturulan ölçek pilot uygulama ile denenip geçerliği sınılandıktan sonra, ölçek geliştirme çalışmasında yer alan yedi ilde, 754 orta öğretim öğrencisi ile geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçekte tutum düzeyleri beşli Likert derecelleme ile ölçeklendirilmiştir. Likert tipindeki derecelmeler; "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Kesinlikle Katılmıyorum" şeklindedir. Ölçek maddeleri 5'ten 1'e doğru puanlandırılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi tekniği ile incelenmiş ve analiz sonucunda ölçeğin dört faktörlü yapı gösterdiği ve bu dört faktörün toplam varyansın %47.463'ünü açıkladığı belirlenmiştir. Yoksunluk faktörü %15.084'ünü; Kontrol gücüğü faktörü %11.911'ini, İşlevsellikte Bozulma faktörü %10.533'ünü ve Sosyal İzolasyon %9.915'ini açıkladığı belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise, dört faktörlü modelin kabul edilebilir değerleri ürettiği belirlenmiştir [$X^2=1187.430$; $Sd= 554$; ($X^2/Sd=2.14$); $RMSEA=.039$; $CFI=.87$; $GFI=.83$]. Ölçeğin Cronbach Alpha İç tutarlık katsayısı alt ölçekleri için .79 ile .88 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçek

toplam puanları 35-175 arasında değişmektedir. Yapılan değerlendirmelerde ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği yüksek olarak saptanmıştır (.94) (Günüç & Kayri 2010). Bu araştırma çerçevesinde ölçeği iç tutarlık katsayısı toplam ölçek için $\alpha = .95$ olarak elde edilmiştir

Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS paket programının 22 versiyonu kullanılarak, tek faktörlü ANOVA ve tek faktörlü MANOVA ile test edilmiştir. Analizler sonucunda gruplar arasında ortaya çıkan farkın kaynağı post-hoc testlerden Tukey HSD ile incelenmiştir. Çalışmada hata payı üst sınırı .05 olarak kabul edilmiştir.

İşlem olanlar “düşük”, 51.03 ile 104.43 olanlar “orta” ve 104.44 ile 175.00 olanlar “yüksek” düzeyde problemlili internet kullanıcısı olarak belirlenmiştir.

Araştırmada çalışmaya katılan ergenler her soruyu doldurmadıkları için analizler her bir alt problem için işaretlenen veriler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, her analizin gerçekleştirildiği birey sayısı aynı değildir. Ayrıca, ergenlerin problemlili internet kullanım düzeylerini belirleyebilmek amacıyla ergenlerin İnternet Bağımlılık Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Bu yöntemin kullanılabilmesi için verilerin normal dağılım göstermeleri gerekmektedir. Bu amaçla verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri test edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Kurtosis=.559 ve Skewnes=.703 olarak elde edilmiştir. Bu değerler -1.96 ile 1.96 arasında değişim gösterdiği için verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Bundan yola çıkarak çalışma grubunun problemlili internet kullanım düzeyleri ortalama ve standart sapma değerleri kullanılarak hesaplanmıştır. Buna göre problemlili internet kullanım puanı 35.00 ile 51.02 arası olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde edile edilen bulgulara yer verilmiştir.

Ergenlerin İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin alt ölçekleri ve toplam puanlarına ilişkin betimsel bulgular ve cinsiyetler açısından ortaya çıkan farkın anlamlı olup olmadığına yönelik yapılan MANOVA sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. İnternet Bağımlılık Ölçeği Puanlarının Cinsiyetlerine Göre Farklılaşmasına İlişkin Betimsel Bulgular ve MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	Ort	Sd.	KT	Sd	KT	F	p
Yoksunluk	Kadın	28.97	10.26	172.133	1	172.133	1.735	.188
	Erkek	29.59	9.61					
Kontrol Güçlüğü	Kadın	21.17	8.88	188.948	1	188.948	2.451	.118
	Erkek	21.82	8.66					
İşlevsellikte Bozulma	Kadın	13.93	6.51	572.747	1	572.747	13.66	.000
	Erkek	15.05	6.42					
Sosyalizasyon	Kadın	12.00	5.48	639.824	1	639.824	19.46	.000
	Erkek	13.19	5.99					
Toplam (İBÖ)	Kadın	76.09	26.88	5790.093	1	5790.093	8.136	.004
	Erkek	79.67	26.44					

($\lambda = 0.985$, $F=6.918$, $p<.000$) $N=1815$

Tablo 1 incelendiğinde, İBÖ'nin Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma, Sosyalizasyon ve Toplam puan üzerinde yapılan MANOVA sonuçları, kadın ve erkek ergenlerin İBÖ ve alt ölçekleri bakımından anlamlı farklılıklar ortaya koyduğunu göstermektedir [Wilks Lambda (λ)= 0.985, $F=6.918$, $p<.000$]. Bu bulgu, İBÖ toplam puanlarının ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenden elde edilecek puanların cinsiyetlerine bağlı olarak değişmekte olduğunu göstermektedir.

Buna göre, İBÖ'nin alt ölçeklerinden İşlevsellikte Bozulma [$F=13.665$, $p<.05$], Sosyalizasyon [$F=19.466$, $p<.05$] ve İBO [$F=8.136$, $p<.05$] puanlarının cinsiyetler açısından anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Farkın kaynağı incelendiğinde ise erkek ergenlerin İşlevsellik, Sosyalizasyon ve Toplam puanda kadın ergenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu göstermektedir. Buna karşın, Yoksunluk [$F=1.735$, $p>.05$] ve Kontrol Güçlüğü [$F=2.451$, $p>.05$] puan ortalamaları anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır.

Ergenlerin İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin alt ölçekleri ve toplam puanlarına ilişkin betimsel bulgular ve akıllı telefonunun olup olmama durumu göre MANOVA sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. İnternet Bağımlılık Ölçeği Puanlarının Akıllı Telefon Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Betimsel Bulgular ve MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Akıllı Telefon	Ort	Sd.	KT	Sd	KT	F	p
Yoksunluk	Var	30.93	9.40	12095.142	1	12095.142	132.487	.000
	Yok	25.29	9.89					
Kontrol Güçlüğü	Var	22.36	8.76	4185.422	1	4185.422	56.446	.000
	Yok	19.05	8.23					
İşlevsellikte Bozulma	Var	14.95	6.38	1371.290	1	1371.290	33.286	.000
	Yok	13.05	6.49					
Sosyalizasyon	Var	12.83	5.71	556.553	1	556.553	17.219	.000
	Yok	11.63	5.61					
Toplam (İBÖ)	Var	81.08	25.87	55363.765	1	55363.765	82.237	.000
	Yok	69.03	26.10					

($\lambda = 0.931$, $F=33.810$, $p<.000$) $N=1837$

Tablo 2 incelendiğinde, İBÖ'nin Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma, Sosyalizasyon ve Toplam puan üzerinde yapılan MANOVA sonuçları, akıllı telefonunun

olup olmaması ergenlerin İBÖ ve alt ölçekleri bakımından anlamlı farklılıklar ortaya koyduğunu göstermektedir [Wilks Lambda (λ)= 0.931, F=33.810, p<.000]. Bu bulgu, İBÖ toplam puanlarının ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenden elde edilecek puanların akıllı telefonun olup olmama durumuna bağlı olarak değişmekte olduğunu göstermektedir.

Buna göre, İBÖ'nin alt ölçeklerinden Yoksunluk [F=132.487, p<.05], Kontrol Güçlüğü [F=56.446, p<.05], İşlevsellikte Bozulma [F=33.286, p<.05], Sosyalizasyon [F=17.219, p<.05] ve İBO [F=82.237, p<.05] puanlarının akıllı telefonunun olup olmama durumuna göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir. Farkın kaynağı incelendiğinde ise akıllı telefonu olan ergenlerin Toplam ölçekte ve tüm alt ölçeklerde akıllı telefonu olmayan ergenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu göstermektedir.

Ergenlerin İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin alt ölçekleri ve toplam puanlarına ilişkin betimsel bulgular ve annenin eğitim durumu göre MANOVA sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'e göre İBÖ'nin Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma, Sosyalizasyon ve Toplam puan üzerinde yapılan MANOVA sonuçları ergenlerin annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar ortaya koyduğunu göstermektedir [Wilks Lambda (λ)= 0.968, F=3.445, p<.000]. Bu bulgu, İBÖ toplam puanlarının ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenden elde edilecek puanların annenin eğitim durumuna bağlı olarak değişmekte olduğunu göstermektedir. İBÖ'nin alt ölçeklerinden Yoksunluk [F=12.205, p<.05], Kontrol Güçlüğü [F=6.369, p<.05], İşlevsellikte Bozulma [F=4.189, p<.05], Sosyalizasyon [F=2.570, p<.05] ve İBO [F=8.611, p<.05] puanlarının annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 3. İnternet Bağımlılık Ölçeği Puanlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Betimsel Bulgular ve MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Anne Eğitim Durumu	Ort	Sd.	KT	Sd	KT	F	p
Yoksunluk	İlkokul	28.39	9.81					
	Ortaokul	30.77	9.53					
	Lise	30.60	9.56	4600.190	4	1150.047	12.205	.000
	Üniversite	33.91	9.74					
	Okur-Yazar Değil	23.87	10.71					
Kontrol Güçlüğü	İlkokul	20.85	8.59					
	Ortaokul	22.26	8.59					
	Lise	22.35	8.97	1936.718	4	484.180	6.369	.000
	Üniversite	24.10	9.61					
	Okur-Yazar Değil	16.39	6.94					
İşlevsellikte Bozulma	İlkokul	14.04	6.48					
	Ortaokul	14.91	6.00					
	Lise	14.91	6.66	699.879	4	174.970	4.189	.000
	Üniversite	15.93	7.46					
	Okur-Yazar Değil	11.14	4.49					
Sosyalizasyon	İlkokul	12.43	5.77					
	Ortaokul	12.73	5.44					
	Lise	12.72	5.82	344.377	4	86.094	2.570	.000
	Üniversite	14.17	6.96					
	Okur-Yazar Değil	10.87	4.91					
Toplam (İBÖ)	İlkokul	75.72	26.52					
	Ortaokul	80.68	25.12					
	Lise	80.59	26.50	23960.479	4	5990.120	8.611	.000
	Üniversite	88.14	29.39					
	Okur-Yazar Değil	62.29	24.44					

($\lambda=0.968$, $F=3.445$, $p<.000$) $N=1683$

Gruplar arasında gözlenen farkın kaynağı Post-Hoc testlerden Tukey HSD ile incelenmiştir. Buna göre, Yoksunluk açısından annesi ortaokul ve lise mezunu olan ergenlerin ortalamasının annesi ilkokul mezunu olanlardan; annesi üniversite mezunu olanların ortalaması ise annesi ilkokul, ortaokul, lise ve okur-yazar olmayanların ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Kontrol Güçlüğü ve İşlevsellikle Bozulma açısından ele alındığında, annesi üniversite mezunu olan ergenlerin ortalaması annesi ilkokul mezunu ve annesi okur-yazar olmayanların ortalamalarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sosyalizasyon açısından ele alındığında, annesi üniversite mezunu olan ergenlerin ortalaması annesi ilkokul mezunu olanların ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Son olarak toplam puan açısından değerlendirildiğinde, annesi ortaokul ve üniversite mezunu olan ergenlerin ortalamaları annesi ilkokul mezunu ve annesi okur-yazar olmayanların ortalamalarından; anneleri lise mezunu olanların ortalaması ise annesi ilkokul mezunu olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksektir. Elde edilen bu bulgu anne eğitim düzeyinin yükselmesi ile beraber internet bağımlılığının da artabileceği biçiminde ele alınmıştır.

Ergenlerin İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin alt ölçekleri ve toplam puanlarına ilişkin betimsel bulgular ve babanın eğitim durumu göre MANOVA sonuçları Tablo 4'te

verilmiştir. Tablo 4'e göre İBÖ'nin Yoksunluk, Kontrol Güçlüğü, İşlevsellikte Bozulma, Sosyalizasyon ve Toplam puan üzerinde yapılan MANOVA sonuçları ergenlerin babalarının eğitim durumuna göre anlamlı farklılıklar ortaya koyduğunu göstermektedir [Wilks Lambda (λ)= 0.972, F=3.551, p<.000]. Bu bulgu, İBÖ toplam puanlarının ve alt ölçeklerinden elde edilen puanlardan oluşan doğrusal bileşenden elde edilecek puanların babanın eğitim durumuna bağlı olarak değişmekte olduğunu göstermektedir. İBÖ'nin alt ölçeklerinden Yoksunluk [F=8,737, p<.05], Kontrol Güçlüğü [F=3,611, p<.05] ve Toplam İBO [F=8.611, p<.05] puanlarının anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmekteyken; İşlevsellikte Bozulma [F=1,949, p>.05] ve Sosyalizasyon [F=1,639, p<.05] puanlarının ortalamalarında anlamlı bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Gruplar arasında gözlenen farkın kaynağı Post-Hoc testlerden Tukey HSD ile incelenmiştir. Buna göre, Yoksunluk açısından babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan ergenlerin ortalamalarının babası ilkokul mezunu olanların ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir. Kontrol Güçlüğü açısından ele alındığında, babası üniversite mezunu olan ergenlerin ortalaması babası ilkokul mezunu olanların ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Son olarak toplam puan açısından değerlendirildiğinde, babası üniversite mezunu olan ergenlerin ortalamaları babası ilkokul mezunu olanların ortalamasından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 4. İnternet Bağımlılık Ölçeği Puanlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşmasına İlişkin Betimsel Bulgular ve MANOVA Sonuçları

Değişkenler	Baba Eğitim Durumu	Ort	Sd.	KT	Sd	KT	F	p
Yoksunluk	İlkokul	27.62	9.63	3320.723	4	830.181	8.737	.000
	Ortaokul	29.36	9.89					
	Lise	30.35	9.37					
	Üniversite	31.29	10.24					
	Okur-Yazar Değil	28.50	15.50					
Kontrol Güçlüğü	İlkokul	20.61	8.58	1101.247	4	275.312	3.611	.006
	Ortaokul	21.35	8.50					
	Lise	21.69	8.55					
	Üniversite	22.92	9.45					
	Okur-Yazar Değil	24.00	16.89					
İşlevsellikte Bozulma	İlkokul	14.19	6.79	326.163	4	81.541	1.949	.100
	Ortaokul	14.30	6.15					
	Lise	14.27	5.85					
	Üniversite	15.37	7.19					
	Okur-Yazar Değil	13.28	7.65					
Sosyalizasyon	İlkokul	12.41	5.95	215.905	4	53.976	1.639	.162
	Ortaokul	12.46	5.62					
	Lise	12.30	5.38					
	Üniversite	13.28	5.97					
	Okur-Yazar Değil	14.00	9.45					
Toplam (İBÖ)	İlkokul	74.84	26.90	13088.574	4	3272.144	4.680	.001
	Ortaokul	77.49	25.56					
	Lise	78.63	25.11					
	Üniversite	82.87	28.58					
	Okur-Yazar Değil	79.78	45.70					

(λ = 0.972, F=3.551, p<.000) N=1792

Ergenlerin internet bağımlılık düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Problemlı İnternet Kullanım Düzeylerine İlişkin Betimsel Bulgular

Gruplar	n	%	Ort	Ss
İBÖ Yüksek	304	16.1	122.36	17.12
İBÖ Orta	1256	66.6	76.04	13.67
İBÖ Düşük	326	17.3	42.60	5.43
İBÖ Tüm Grup	1886	100.0	77.73	26.70

Tablo 5'e göre ergenlerin 304'ü (%16,1) problemlı internet kullanıcısı, 1256'sı (%66,6) risk düzeyinde, 326'sı ise (%17,3) ise düşük düzeyde problemlı internet kullanımı sergilediği söylenebilir. Ergenlerin cinsiyet ve akıllı telefona sahip olup olmama durumuna göre problemlı internet kullanım düzeylerine ilişkin frekans ve yüzdeleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. İnternet Kullanım Düzeylerine Göre Cinsiyet ve Akıllı Telefona Sahip Olup Olmama Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzdeleri (cinsiyet ve akıllı telefon bilgilerini dolduranlar)

Problemlı İnternet Kullanım Düzeyi		f	%
Düşük	Kız	182	56.3
	Erkek	132	40.9
Orta	Kız	625	49.6
	Erkek	581	46.1
Yüksek	Kız	146	48.0
	Erkek	149	49.0
Düşük (Akıllı Telefon)	Var	158	48.9
	Yok	159	49.2
Orta (Akıllı Telefon)	Var	901	71.6
	Yok	326	25.9
Yüksek (Akıllı Telefon)	Var	239	78.6
	Yok	54	17.8

Tablo 6 incelendiğinde, kızların 182'si düşük, 625'i orta ve 146'sı yüksek düzeyde problemlı internet kullanıcısyken, erkeklerin 132'si düşük, 581'i orta ve 149'u yüksek düzeyde problemlı internet kullanıcısidir. Akıllı telefonu olup olmasına göre bakıldığında, akıllı telefonu olanların 158'si düşük, 901'i orta ve 239'u yüksek düzeyde problemlı internet kullanıcısyken; akıllı telefonu olmayanların 159'u düşük, 326'sı orta ve 54'ü yüksek düzeyde problemlı internet kullanıcısidir.

Ergenlerin internete erişim amaçlarıyla ilgili betimsel bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ergenlerin İnternete Erişim Amaçlarına İlişkin Bulgular (soruya cevap verenler)

Kullanım Amacı	f	%
Sosyal Ağlar	710	39.8
Mesajlaşmak	512	28.7
Dizi/Film İzlemek	181	10.1
Oyun Oynamak	172	9.6
Haber Takip Edebilmek	113	6.3
Hepsi	52	2.9
Ders Çalışmak/Ödev Yapmak	31	1.7
İnternet Kullanmıyorum	13	.7
Toplam	1784	100.0

Tablo 7’de ergenlerin internet kullanım amaçları görülmektedir. Buna göre, 710’u (%39.8) sosyal ağları kullanmak, 512’si (%28.7) mesajlaşmak, 181’i (%10.1) dizi/filme izlemek, 172’si (%9.6) oyun oynamak, 113’ü (%6.3) ise haber takip edebilmek için interneti kullanmaktadırlar. Bunun dışında kalanlardan 52’si (2.9) sayılan tüm amaçlarla kalanlar (31 kişi, %1.7) ders/ödev yapabilmek için internete eriştiklerini ifade etmişlerdir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın temel amacı ergenlerin problemleri internet kullanımlarını bazı demografik değişkenler açısından incelemek ve ergenler arasında internet bağımlılık düzeyini ortaya koymaktır. Bu çalışmanın sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde cinsiyetin, akıllı telefon sahibi, internet paketi olma durumu ve ebeveyn eğitim düzeyinin ergenlerde internet bağımlılığı üzerinde önemli faktörler olabileceğini göstermektedir. Bu sonuç alanyazında yapılan birçok çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Bununla birlikte alanyazında yapılan araştırma sonuçları dikkate alındığında ergenlerin interneti problemleri kullanma düzeylerinin artma eğiliminde olduğu görülebilir.

Araştırmadan elde edilen ilk bulguya göre ergenlerin cinsiyetlerine göre problemleri internet kullanım puanları anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha yüksek problemleri internet kullandıkları görülmektedir. Elde edilen bu bulgu birçok araştırma bulgusu tarafından desteklenmektedir (Ceyhan & Ceyhan 2007; Günüş, 2009). Diğer bir bulguda ise bağımlı olarak belirlenen gruptaki erkeklerin sayısının kızların sayısından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Taçyıldız, 2010). Scherer (1997) yaptığı çalışmada bağımlı gruptaki (yüksek düzeyde problemleri internet kullananlar) öğrencilerin çoğunluğu erkek olduğunu belirtmektedir (%74 erkek, %28,6 kız). Bu çalışmada ayrıca, problemleri olmayan grupta ise cinsiyetler açısından bir fark elde edilememiştir. Cinsiyetler açısından ortaya çıkan bu farkın nedeni erkek ve kız ergenlere yönelik toplumsal cinsiyet rolleri açısından ortaya çıkan fark olabilir. Erkek ergenlerin ev

ortamında kız ergenlere göre daha rahat davranabilmeleri, daha çok dışarı çıkıp internet kafelere gidebilmeleri, ebeveynlerin erkek çocuklara bu konularda daha hoşgörülü davranmaları; buna karşın kız ergenlerin ise daha çok ev işlerinde yardımcı konumunda olmaları ve zamanlarının çoğunu evde ebeveynleriyle geçirmeleri etkili olmuş olabilir.

İkinci olarak, ergenlerin akıllı telefonlarının olup olmamasına göre anlamlı bir fark vardır. Diğer bir ifadeyle, akıllı telefon sahibi ergenlerin problemlili internet kullanma puanları daha yüksektir. Elde edilen bu bulgu Noyan, Darçın, Nurmedov, Yulmaz ve Dilbaz'ın (2015) akıllı telefon sahibi olup olmamaya problemlili internet kullanımı arasında ilişki olduğu yönündeki bulguyla paralellik göstermektedir. Akıllı telefon kullanımının problemlili internet kullanımına neden yol açabileceğini açıklamaya çalışan Şata, Çelik, Ertürk ve Taş'a (2016) göre, bireylerin akıllı telefon yardımıyla günün her saatinde internete ulaşabilme kolaylığı onların daha çok internet kullanmasında önemli nedenlerden biridir. Bu yaygın kullanım bir süre sonra ergenin kendi –gerçek- sosyal çevresinden bulamadığı birçok ihtiyacın doyurulmasında önemli ve vazgeçilmez bir araç haline gelmekte, bu ise Günüş (2009) tarafından “ergenin daha çok internete bağlanmasına ve zamanının büyük bir kısmını bu ortamda geçirmesine neden olmaktadır” biçiminde açıklanmaktadır. Young ve Rodgers'a (1998) göre ise yüksek gelir düzeyi, bireylerin daha kolay bilgisayar alabilmelerine olanak sağladığı için, yüksek derecede problemlili internet kullanımına neden olabilmektedir. Bu bulgu ergenlerin internete ulaşım araçlarına sahip olup olmamasıyla açıklanabilmektedir. İnternete ulaşabilmenin en kolay yolu olan akıllı telefon kullanımı, sosyal ortamlarda sunulan ücretsiz internete ulaşım hizmeti, ergenler arasında bir prestij sorunu haline gelmesi, ilişkilerin sosyal ağlar yoluyla başlatılıp sürdürülmesi ve gündemi takip edebilme gibi nedenlerle giderek artmaktadır. Bu nedenlerle kullanım her geçen gün yeni kullanım alanlarını doğurmakta ve böylece içine düşülmüş bir girdap gibi gittikçe ergeni içine çekebilmektedir. Bu kadar yoğun kullanım alanı internette giderek daha çok zaman harcanmasını ve en kolay ve en ulaşılabilir yol olan akıllı telefon kullanımını gerektirmektedir.

Burada ebeveyn eğitim düzeyinin yükselmesi ile beraber ergenlerin internet bağımlılığının da artabileceği bulgusu ilginçtir. Halbuki ebeveynin bilinçli ve eğitim seviyesi yüksek olması ile birlikte çocuklarının da bilinçli internet kullanım davranışı göstermesi beklenebilir. Ancak yapılan bu çalışmada tam tersi bir sonuç elde edilmiştir. Burada ebeveynlerin çalışma durumundan dolayı çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenememesi, aile içi

iletişim eksikliği, düşük seviyelerde aile işleyişi ve buna bağlı yaşam memnuniyetinde yoksunluk ve yalnızlık, ailenin sosyoekonomik durumu arttıkça internete erişimin kolaylaşması gibi etkenler etkili olmuş olabilir. Ebeveyn eğitim düzeyinin ergenlerin problemleri internet kullanımında belirleyici etkenlerden birisi olmasının altında yatan faktörler nitel araştırmalar ile daha derinlemesine incelenebilir. Ayrıca bu çalışmanın bulguları problemleri internet kullanımlarını etkileyebilecek ve/veya problemleri internet kullanan ergenler üzerindeki psikolojik etkilerini ortaya koyabilecek çalışmalar ile desteklenmelidir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise araştırma kapsamındaki ergenlerin 304'ünü (%16.1) yüksek düzeyde problemleri internet kullanıcısı olduğudur. Elde edilen bu bulgu, Yılmazsoy ve Kahraman (2017) gibi yapılan birçok çalışma ile de desteklenmektedir. Yine Günüş ve Kayri (2016) 453 ergen öğrenci ile yürüttükleri çalışmalarında sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerde yüksek bağımlılık oranını %26.7, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan grupta yüksek problemleri internet kullanım oranını %9.1 olarak tespit etmişlerdir. Buradan hareketle 12-18 yaş aralığında bulunan gençler arasında problemleri internet kullanma düzeylerinin artma eğiliminde olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, ergenlerin zamanlarının büyük bir bölümünü sosyal medya, dijital oyun ve akıllı telefon kullanarak geçirmeleri, problemleri internet kullanım düzeyinin artmasında bir rol oynadığı düşünülmektedir. Günümüz ergenleri artık dijital yerli ve Z kuşağı gibi kavramlarla tanımlanmakta ve teknoloji ile olan yakınlıkları, ilgileri, merakları ve becerileri betimlenmektedir (Günüş & Kayri, 2016). İnternetin ve teknolojinin yoğun kullanımı ile birlikte ergenlerin buna bağlı olarak sosyal destek, ilgi, sevgi ya da birlikte zaman geçirme ihtiyacını internetten sosyal medya aracılığı ile karşılaması, internetin problemleri kullanımına yol açabilmekte ve duygu ve davranış açısından bir rahatsızlık hissetmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusunda internet kullanım düzeyleri belirlenen ergenler arasında cinsiyet ve akıllı telefon olup olmama faktörlerine bakılmış ve cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Ancak yüksek ve orta düzeyde problemleri internet kullanıcısı olarak gözlemlenen ergenlerin büyük bir çoğunluğunun (%75 ve üzeri) akıllı telefona sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç alanyazında yapılan çalışmalarının sonuçları ile desteklenmektedir (Gürmen, 2016). Bu da akıllı telefon kullanımının yaygınlaşması ile birlikte ergenlerin internete erişiminin kolaylaştığı, sosyal medyada daha

fazla zaman geçirdikleri ve problemlili kullanım derecesinde aşırı kullanım davranışları geliştirmesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Hatta mobil telefonundan yoksun kalma korkusu olarak betimlenen “nomofobi” ye (Yıldırım & Correia, 2015) yani bireyin mobil cihazından yoksun olduğunda kaygı ve korku duymaya başlaması gibi olumsuzluklara sebep olabilmektedir.

Bu bulgular çerçevesinde şu önerilerde bulunulabilir:

- 1- Ergenlerin akıllı telefonlarının olması ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişkiden dolayı, ebeveynlerin çocuklarına erken yaşlarda akıllı telefon almamaları önerilmektedir.
- 2- Ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile problemlili internet kullanımı arasında elde edilen bulgu birçok araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Bunun nedenini ortaya koyabilecek araştırmalar yapılabilir.
- 3- Ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile çalışma durumları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Ancak çalışma durumu onların ev işleriyle ilgili sorumlulukları ortadan kaldırmamaktadır. İşten eve gelen ebeveynlerin çocuklarını oyalamak için, yemek yedirmek, müzik dinlemek, sosyal ağlara bağlanak için telefonlarını çocuklarına vermeleri problemlili internet kullanımını olumsuz yönde etkiliyor olabilir. Bu nedenlerle ebeveynlerin çocuklarını oyalamak için kendi akıllı telefonlarını kullanmamaları önerilmektedir.

Kaynaklar

- Ata, R. & Adnan, M. (2016). Cyberbullying sensitivity and awareness among entry-level university students. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4258-4267.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Canan, F., Ataoglu, A., Ozcetin, A. & Icmeli, C. (2012). The association between Internet addiction and dissociation among turkish college students. *Comprehensive Psychiatry*, 53(5), 422-426.
- Ceyhan, E. & Ceyhan, A. A. (2007). *An investigation of problematic internet usage behaviors on Turkish university students*. Proceedings of 7th International Educational Technology Conference (IETC2007), 115-120. Near East University, North Cyprus.
- Doğan, A. (2013). *İnternet bağımlılığı yaygınlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir.
- Doğan, H., Işıklar, A. & Eroğlu, S. E. (2008). Ergenlerin problemlili internet kullanımının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 106-124.

- Durukan, Ü.G., Hacıoğlu, Y. & Dönmez-Usta, N. (2016). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmen adaylarının “teknoloji” algıları. *Journal of Computer and Education Research*, 4 (7), 24-46.
- Erkuş, A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. Ankara: Seçkin
- Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 100. Yıl Üniversitesi, Van.
- Günüç, S. & Kayri, M. (2010). Türkiye’de internet bağımlılık profili ve internet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik güvenirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 220–232.
- Günüç, S. & Kayri, M. (2016). *Yüksek ve düşük sosyo-ekonomik koşullara sahip öğrencilerin internet bağımlılığı açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*, 3. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, İstanbul.
- Gürmen, S. M. (2016). *Bağlanmak ya da bağlanmamak: teknoloji bağımlılığının aile ilişkileri üzerindeki etkisi*, 3. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi, İstanbul.
- Noyan, C.O., Darçın, A.E, Nurmedov, S., Yulmaz, O. & Dilbaz, N. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği’nin kısa formunun üniversite öğrencilerinde türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 73-81.
- Saraç, H. & Özarslan, M. (2017). Fen alanı öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik görüşleri. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 1 (1), 32-46.
- Şata, M., Çelik, İ., Ertürk, Z. & Taş, U. E. (2016). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği’nin (atbö) türk lise öğrencileri için uyarlama çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(1), 156-179.
- Taıyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Türel, Y. K. & Toraman, M. (2015). The relationship between internet addiction and academic success of secondary school students. *Anthropologist*, 20(1-2), 280-288.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2015) www.tuik.gov.tr (12 Ocak 2018)
- Yakıncı, Z.D., Gürbüz, P & Yetiş, G. (2018). Internet usage habits and internet usage in educational studies of vocational school students. *Journal of Computer and Education Research*, 6 (11), 33-46.
- Yıldırım, C. & Correia, A. P. (2015). Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130-137.
- Yılmazsoy, B. & Kahraman, M. (2017). Uzaktan eğitim öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 9-29.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244.

- Young, K. S. & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1), 25-28.
- Young, K. S. (2007). Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), 671-679.
- Zorbaz, O. (2013). *Lise öğrencilerinin problemleri internet kullanımının sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.